

การจัดการองค์ความรู้และกระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ชุมชน
ของชุมชนสัมมาชีพในจังหวัดแพร่*

KNOWLEDGE MANAGEMENT AND THE CREATIVE PROCESS IN
COMMUNITY PRODUCTS OF THE LIVELIHOOD COMMUNITY
IN PHRAE PROVINCE

พระมหาสิทธิชัย ปัญญาไวย์,

Phramaha Sitdhijai Pannawai

อภิชา สุขจีน,

Aphicha Sukjeen

พระอนุสรณ์ เรืองปัญญารัตน์,

Phra Anusorn Ruengpannarat

ธาดา เจริญกุล,

Thada Chareankusol

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus

E-mail : yanasophano@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ความรู้ผลิตภัณฑ์ชุมชนของชุมชนสัมมาชีพในจังหวัดแพร่ 2) เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ชุมชนของชุมชนสัมมาชีพในจังหวัดแพร่ 3) เพื่อนำเสนอองค์ความรู้และกระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ชุมชนของชุมชนสัมมาชีพในจังหวัดแพร่ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การศึกษาจากหนังสือ เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชน และผู้ประกอบการ จำนวน 32 คน สรุปผลการวิจัย ดังนี้

---

* Received 20 November 2022; Revised 25 January 2023; Accepted 28 January 2023

การจัดการองค์ความรู้ผลิตภัณฑ์ชุมชนของชุมชนสัมมาชีพในจังหวัดแพร่ทั้ง 4 พื้นที่ คือ ผลิตภัณฑ์ผ้าหม้อห้อมของชุมชนทุ่งโฮ้ง ผลิตภัณฑ์ไม้สักของชุมชนดอนมูล ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานของชุมชนค่างาม และผลิตภัณฑ์ไม้สักของชุมชนบวโกโป่ง มีกระบวนการจัดการองค์ความรู้ 5 ด้าน คือ ด้านการกำหนดองค์ความรู้ การแสวงหาองค์ความรู้ การจัดเก็บองค์ความรู้ การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

รูปแบบและกระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ชุมชนของชุมชนสัมมาชีพในจังหวัดแพร่ มีทั้งหมด 5 กระบวนการ ประกอบไปด้วย 1) กระบวนการสร้างสรรค์ คือ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่นำมาใช้ และขั้นตอนการผลิตผลิตภัณฑ์แต่ละประเภท 2) กระบวนการออกแบบ คือ การออกแบบผลิตภัณฑ์โดยการสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่โดยไม่ทิ้งอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์เดิม 3) กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ คือการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐในการสนับสนุน 4) กระบวนการเรียนรู้ คือการถ่ายทอดทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และการถ่ายทอดผ่านศูนย์การเรียนรู้ และ 5) กระบวนการสร้างเครือข่าย คือการสร้างเครือข่ายทั้งในระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ

การนำเสนอองค์ความรู้และกระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ชุมชนของชุมชนสัมมาชีพในจังหวัดแพร่ เป็นการนำเสนอองค์ความรู้ด้านประวัติความเป็นมา และพัฒนาการของผลิตภัณฑ์แต่ละประเภทที่มีการพัฒนามาโดยลำดับ ที่แต่เดิมเป็นการผลิตเพื่อใช้งาน จนในปัจจุบันเป็นการผลิตเพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจของชุมชน พร้อมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ : การจัดการองค์ความรู้, ผลิตภัณฑ์ชุมชน, ชุมชนสัมมาชีพ

Abstract

This study was conducted with 3 main objectives: 1. To investigate the body of knowledge concerning right livelihood communities' products of Phrae province, 2. To study the model and processes of product creation of the right livelihood communities of Phrae province, and 3. To present the body of knowledge and product creation processes of the right livelihood communities of Phrae province. Applying qualitative research, the qualitative data were gathered from related books, documents, textbooks, and research. The in-depth

interview was also used to collected data from 32 key informants, consisting of community leaders and entrepreneurs.

The findings indicated as follows.

The knowledge management of right livelihood communities was conducted in 4 areas of Phrae province: Moh Hom products of Tung Hong community, teak products of Don Moon community, wickerwork of Kah Ngam community, and teak products of Bouk Pong community. It consisted of 5 processes: knowledge identification, knowledge creation and acquisition, knowledge organization, Knowledge sharing, and knowledge utilization.

The model of product creation consisted of 5 processes: 1. Creation process-materials and instruments were provided in order to produce the products, 2. Designing process the products were redesigned based on identities of the former products, 3. Product development process the participation of government organizations, 4. Learning process knowledge and skills were transferred to family members and people in communities through learning centers of each area, and 5. Network creation process the network creation in upstream, midstream, and downstream levels.

The presentation of the body of knowledge and production processes of right livelihood communities' products of Phrae province was based on the history, background, and product development in past and present times. Nowadays, it is mostly seen as a rise in economic worth rather than practical usage to enhance the quality of life of people living in communities.

Keywords : Knowledge Management, Community Products, Right Livelihood Communities

บทนำ

การจัดการความรู้ (Knowledge management) เป็นกระบวนการที่จะช่วยให้เกิดพัฒนาการของความรู้ หรือการจัดการความรู้ที่จะเกิดขึ้นภายในองค์กรหรือชุมชน และการรักษาความรู้ไว้ไม่ให้สูญหายความรู้ของชุมชน นอกจากความรู้ที่เป็นแบบแผนที่ชัดเจนแล้ว ความรู้ความชำนาญของบุคคลที่ในองค์กรหรือชุมชน ถือเป็นทรัพยากรความรู้เช่นกัน กระบวนการจัดการความรู้จึงต้องเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาการดำเนินการให้อยู่ในรูปแบบที่เชื่อถือได้ เป็นต้นแบบเดียวกัน เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันสามารถที่จะถ่ายทอดได้และที่สำคัญต้องมีความน่าเชื่อถือได้ (กิริติ ยศยิ่งยง 2550, น. 44) ในปัจจุบันการจัดการความรู้มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่สามารถใช้งานง่าย และการตอบสนองของผู้ใช้งาน ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศจะช่วยให้ผู้ใช้งานง่าย มีความสะดวก รวดเร็ว สามารถนำความรู้ไปใช้ได้ทันที (พรธิตา วิเชียรปัญญา, 2557, น. 32-33) การจัดการความรู้ถือเป็นกุญแจสู่ความเติบโตในอนาคต โดยแนวคิดนี้ได้รับการยอมรับและนำมาประยุกต์ใช้กันอย่างแพร่หลายในรูปแบบขององค์การภาคธุรกิจ เอกชน ที่ให้ความสำคัญกับกลยุทธ์ด้านการบริหารจัดการความรู้ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วการจัดการความรู้ สามารถนำมาประยุกต์ในองค์การลักษณะอื่น ๆ เช่น องค์การชุมชนหรือกลุ่มในชุมชน ที่มีการรวมตัวกันเพื่อบริหารจัดการสินค้าและบริการภายในชุมชนอย่างเป็นระบบแบบแผน นำความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนมาทำให้เกิดคุณค่าและคุณประโยชน์แก่ชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต (กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลราชสถิต, 2558, น.4) โดยมีตัวความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นทรัพยากรที่นำมาสู่การจัดการ ภูมิปัญญาเป็นความคิดทางสังคมที่สำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยาวนาน และสังคมไทยเป็นสังคมเก่าแก่สังคมหนึ่งที่ปรากฏภูมิปัญญาอยู่จำนวนมาก โดยภูมิปัญญาเหล่านี้นอกจากแสดงความเป็นไทย ความเป็นเอกลักษณ์ไทยอย่างหนึ่งแล้ว ยังเป็นเครื่องชี้วัดความเจริญและพัฒนาการของคนในชาติไทย เพราะภูมิปัญญานั้นถือว่าเป็นสิ่งละเอียดอ่อนซึ่งชาติที่เจริญแล้วมักมีสังคมที่สงบสุขร่มเย็นไม่ระส่ำระสาย มีความเป็นอิสระจึงจะสามารถสร้างสรรค์และสั่งสมภูมิปัญญาเฉพาะตนขึ้นมาได้ (จักรพันธ์ โสมะเกษตริณ, 2551, น. 1)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นเครื่องหรือกลไกในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) เพื่อให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน และให้ความสำคัญกับการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ยังกำหนดให้สร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในสังคม เป็น 1 ใน 10 ยุทธศาสตร์ที่มุ่งลดปัญหาความเหลื่อมล้ำของรายได้กลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ต่างกันแก้ไขปัญหาความยากจน (กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2561, น. 32) เพื่อขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาล กรมพัฒนาชุมชนได้

กำหนดให้การพัฒนาอาชีพครัวเรือน เป็น 1 ใน 3 ปัจจัยขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนปี 2560 โดยมุ่งให้ “เศรษฐกิจครัวเรือนมีความมั่นคง ประชาชนมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข” เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากคือรายได้ มั่นคงมั่งคั่ง ยั่งยืน อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยการสร้างอาชีพผ่านกระบวนการ “สร้างสัมมาชีพชุมชน” ภายใต้แนวคิด “ชาวบ้านสอนชาวบ้าน” ซึ่งสัมมาชีพหมายถึง อาชีพที่ไม่เบียดเบียนตัวเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม และมีรายจ่ายน้อยกว่ารายได้ สัมมาชีพจึงเป็นทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อมและศีลธรรมพร้อมกันไปอย่างบูรณาการ ฉะนั้น ยังมีสัมมาชีพกันมากเท่าใด เศรษฐกิจ ยิ่งดีขึ้นจิตใจยิ่งดีขึ้น สังคมยิ่งดีขึ้น สิ่งแวดล้อมยิ่งดีขึ้น และศีลธรรมยิ่งดีขึ้น ต่างจากจิตดีที่เมื่อจิตดีขึ้นอย่างอื่นอาจจะไม่ดีขึ้นเป็นเงาตามตัว เพราะจิตดีเป็นการวัดแบบแยกส่วนดังกล่าวแล้ว ฉะนั้น การมีสัมมาชีพเต็ม พื้นที่จึงเป็นตัววัดการพัฒนาที่ดีกว่าจิตดีที่ ทั่วประเทศ วะสี “สัมมาชีพ” จึงยึดแนวความหมายของคำว่า “สัมมาอาชีพะ” ข้างต้น โดยมีความหมายว่า “การทำมาหากินโดยไม่ได้ออกกำไรสูงสุดเป็นตัวตั้งหรือเป็นเป้าหมายสุดท้าย และต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมทางสังคมเช่นกัน (ประเวศ วะสี, 2552, น. 10)

จากนโยบายของรัฐบาลว่าด้วยตัวชี้วัดการพัฒนาระดับประเทศ (สำนักงานจังหวัดแพร่ กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด, 2561, น. 71) พบว่า จังหวัดแพร่ มีทั้งโอกาสที่ควรพัฒนาต่อยอดและปัญหาสำคัญที่ต้องการได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยเรียงลำดับความสำคัญของศักยภาพและปัญหา โดยสามารถกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาจังหวัด ยุทธศาสตร์ของจังหวัดแพร่ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาจังหวัดในด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม เป้าประสงค์ที่ 2 สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนประชาชน ตลอดจนเกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น และมีคุณภาพชีวิตที่ดี กลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริมพัฒนาสินค้าเกษตรปลอดภัยและผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มเป็นหลักในการทำวิจัยเพื่อร่วมพัฒนาศักยภาพของจังหวัดแพร่ ดังวิสัยทัศน์ของจังหวัดแพร่ ที่ว่า “เมืองเศรษฐกิจมั่นคง ชุมชนเข้มแข็ง ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์” โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม้สัก ที่ถือเป็นสัญลักษณ์สำคัญของจังหวัดที่มีการนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ตกแต่งประเภทต่าง ๆ เช่น ในชุมชนบ้านบวโกโป่ง ตำบลน้ำชำ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ที่มีการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชนจากไม้สัก โดยมีการนำไม้สักมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทต่าง ๆ ทั้งโต๊ะ เก้าอี้ เตียงนอน อุปกรณ์ตกแต่งบ้าน รวมถึงเฟอร์นิเจอร์ต่าง ๆ ซึ่งจากการลงพื้นที่ศึกษาในชุมชนบ้านบวโกโป่ง ตำบลน้ำชำ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ พบว่า ชุมชนบ้านบวโกโป่งเป็นชุมชนที่ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการแปรรูปไม้สักเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทต่าง ๆ ที่ช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชน

การจัดการองค์ความรู้และกระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ชุมชนสมาชิกในจังหวัดแพร่ เป็นการศึกษาวิจัยแบบบูรณาการระหว่างศาสตร์ คือ เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ โดยมีการบูรณาการกับภาคีเครือข่ายในการจัดการองค์ความรู้และกระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ชุมชนสมาชิกในจังหวัดแพร่ กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือพัฒนาชุมชนแพร่ พัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์แพร่ วัฒนธรรมจังหวัดแพร่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแพร่ และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ผลของการศึกษาวิจัยนี้ จะก่อให้เกิดการจัดการองค์ความรู้และกระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ชุมชนสมาชิกในจังหวัดแพร่ ที่มีความสอดคล้องกับบริบทด้านพื้นที่ ทิศทางการเติบโตด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนในชุมชนสมาชิกมีการสร้างรายได้แก่ชุมชน รวมถึงมีการจัดการความรู้ด้านผลิตภัณฑ์ชุมชน การสร้างสรรค์ การถ่ายทอด ภายใต้แนวคิดในการอนุรักษ์ไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น วิธีการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน อันจะนำไปสู่การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี มีคุณภาพ และมีความสุขตามอัตภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ผลิตภัณฑ์ชุมชนของชุมชนสมาชิกในจังหวัดแพร่
2. เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ชุมชนของชุมชนสมาชิกในจังหวัดแพร่
3. เพื่อนำเสนอองค์ความรู้และกระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ชุมชนของชุมชนสมาชิกในจังหวัดแพร่

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานของการวิจัย 2 ประเภท คือ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คือ

1. การศึกษาวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน จากเอกสาร หนังสือ รายงานการวิจัย ภาพถ่าย ที่นำไปเชื่อมโยงสัมพันธ์กับการจัดการองค์ความรู้ รูปแบบและกระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ไม้สักของชุมชนสมาชิกในจังหวัด

2. การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มประชากร (In-depth- interviews) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ไม้สัก ในจังหวัดแพร่

กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการจัดการองค์ความรู้และกระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ชุมชนของชุมชนสมาชิกในจังหวัดแพร่ 32 คน ประกอบไปด้วย

- 1) ผู้นำชุมชนสมาชิกผ้าหม้อห้อมชุมชนทุ่งไธ้ง จำนวน 3 คน ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ผ้าหม้อห้อม จำนวน 5 คน รวม 8 คน
- 2) ผู้นำชุมชนสมาชิกไม้สักของชุมชนดอนมูล จำนวน 3 คน ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ไม้สัก จำนวน 5 คน รวม 8 คน
- 3) ผู้นำชุมชนสมาชิกเครื่องจักสานของชุมชนค่างาม จำนวน 3 คน ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน จำนวน 5 คน
- 4) ผู้นำชุมชนสมาชิกไม้สักของชุมชนบวโกโป่ง จำนวน 3 คน ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ไม้สัก จำนวน 5 คน รวม 8 คน รวมทั้งหมด 32 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และแบบสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) รวมทั้งเครื่องมืออื่น ๆ ที่ใช้ประกอบในการดำเนินการวิจัย เช่น กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกเสียง เพื่อตอบโต้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยคณะผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือวิจัย ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) เกี่ยวกับการจัดการองค์ความรู้และกระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ชุมชนของชุมชนสมาชิกในจังหวัดแพร่ คณะผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังต่อไปนี้

1.1 การจัดการองค์ความรู้เรื่องผ้าหม้อห้อม/เฟอร์นิเจอร์/เครื่องจักสาน ของชุมชนสมาชิกในจังหวัดแพร่

1.2 รูปแบบและกระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ผ้าหม้อห้อม/เฟอร์นิเจอร์/เครื่องจักสาน/ไม้สัก/ของชุมชนสมาชิกในจังหวัดแพร่

1.3 การส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับเยาวชนและชุมชนในเรื่องของการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์

1.4 แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนของชุมชนสามมาชีพในจังหวัดแพร่ ในอนาคต

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนรวบรวมข้อมูลเพื่อประมวลองค์ความรู้ ศึกษาบริบทพื้นที่ องค์ความรู้ รูปแบบ และกระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ของชุมชนสามมาชีพในจังหวัดแพร่ มีขั้นตอนดังนี้

1) คณะผู้วิจัยจัดประชุม วางแผนและอธิบายขั้นตอนการดำเนินงาน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลอันเป็นประโยชน์ตอบโจทยวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบของงานเช่น การเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องบันทึกเสียง การบันทึกรูปภาพประกอบแต่ละกิจกรรม

2) คณะผู้วิจัยร่วมกันศึกษาวิเคราะห์ องค์ความรู้ รูปแบบและกระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ของชุมชนสามมาชีพในจังหวัดแพร่ ที่ได้จากเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความ รายงานการวิจัย ที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับบริบททางสังคม อาชีพ และผลิตภัณฑ์ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

3) การลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการติดต่อประสานงานกับบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่เป้าหมาย และชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการวิจัย

4) เตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งประกอบด้วยแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ เพื่อให้ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หลังจากนั้น คณะผู้วิจัยจะนำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ ก่อนนำไปลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล

5) คณะผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อวิเคราะห์ ปัญหา อุปสรรค และความต้องการพัฒนารูปแบบและกระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ไม้สัก เพื่อยกระดับรายได้สู่เศรษฐกิจของชุมชนสามมาชีพ และเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ของงานวิจัย

6) คณะผู้วิจัย สรุปลองค์ความรู้ รูปแบบและกระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ชุมชนของชุมชนสามมาชีพในจังหวัดแพร่ และนำเสนอเพื่อการจัดการองค์ความรู้และกระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ชุมชนของชุมชนสามมาชีพในจังหวัดแพร่ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ของงานวิจัย

7) คณะผู้วิจัย รวบรวมข้อมูลและประเด็นอื่น ๆ ที่เกิดจากการสัมมนา มาอภิปรายเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งด้านวิชาการ และด้านผู้ประกอบการเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ไม้สักของชุมชนสามมาชีพ ในจังหวัดแพร่

8) เผยแพร่ผลงานวิจัย ผ่านสิ่งพิมพ์วารสาร/บทความและการจัดพิมพ์ เอกสารรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาขององค์ความรู้ผลิตภัณฑ์ชุมชนของชุมชนสมาชิกในจังหวัดแพร่

1) การกำหนดองค์ความรู้

องค์ความรู้เรื่องการผลิตผ้าหม้อห้อมของชุมชนทุ่งโฮ้ง ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานของชุมชนค่างาม ผลิตภัณฑ์ไม้สักของชุมชนดอนมูลและชุมชนบวโกโป่ง เป็นองค์ความรู้ที่ได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษมาตั้งแต่สมัยอดีต ที่มีการคิดค้น สรรหาเอาวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชน และหาได้ง่าย มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ทั้งต้นห้อม ไม้ไผ่ ไม้สัก เพื่อนำมาผลิตเป็นของใช้สอย และนำมาสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย เป็นการผลิตเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันมากกว่าการจัดจำหน่าย

2) การสร้างและการแสวงหาองค์ความรู้

องค์ความรู้เรื่องผลิตภัณฑ์ผ้าหม้อห้อม ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน และผลิตภัณฑ์ไม้สัก เป็นองค์ความรู้ทางภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดกระบวนการจากบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น ตั้งแต่สมัยอดีต อาศัยประสบการณ์ในการลองผิดถูก เน้นประโยชน์การใช้งาน ปัจจุบันได้รับการพัฒนาให้หลากหลายมากยิ่งขึ้น เน้นความประณีต สีสน และทันสมัยมากยิ่งขึ้น โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามความต้องการของลูกค้ามากยิ่งขึ้น

3) การจัดเก็บองค์ความรู้

การจัดเก็บองค์ความรู้ผลิตภัณฑ์ผ้าหม้อห้อม ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน และผลิตภัณฑ์ไม้สัก ในอดีตเป็นการจัดเก็บองค์ความรู้ผ่านตัวบุคคล อาศัยประสบการณ์และความชำนาญของบรรพบุรุษในการสร้างสรรค์ ไม่มีการจัดเก็บองค์ความรู้ที่เป็นระบบ แต่ในปัจจุบันมีการจัดเก็บองค์ความรู้ผ่านศูนย์การเรียนรู้ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ถ่ายทอด และอนุรักษ์

4) การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลิตภัณฑ์ผ้าหม้อห้อม ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน และผลิตภัณฑ์ไม้สัก ในอดีตเป็นการเรียนรู้ภายในครอบครัวที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ ปัจจุบันได้มีการเรียนรู้และถ่ายทอดจากศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน รวมถึงการเรียนรู้จากปราชญ์ท้องถิ่น กลุ่มผู้ประกอบการอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น โดยกลุ่มที่เข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีทั้ง

นักเรียน และผู้ที่สนใจทั่วไป โดยเฉพาะการเข้ามาศึกษาเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ ที่มีวิทยากร คอยแนะนำ โดยมีทั้งหลักสูตรระยะสั้นสำหรับผู้สนใจอีกด้วย

5) การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

องค์ความรู้เรื่องผลิตภัณฑ์ผ้าหม้อห้อม ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน และผลิตภัณฑ์ไม้สัก เป็นองค์ความรู้ที่ก่อให้เกิดประโยชน์และคุณค่าในด้านเศรษฐกิจ ในการช่วยพัฒนา คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้นอีกด้วย การนำเอาองค์ความรู้แบบเดิมมาพัฒนา ต่อยอดเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ผ้าหม้อห้อม ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน และ ผลิตภัณฑ์ไม้สัก โดยเฉพาะในด้านการตลาด และเครือข่ายการผลิตและจำหน่าย ปัจจุบัน ผลิตภัณฑ์ผ้าหม้อห้อม ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน และผลิตภัณฑ์ไม้สัก ถือเป็นสินค้าที่มีการ ส่งออกเป็นจำนวนมากทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด ถือเป็น การช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในจังหวัด แพร่ได้เป็นอย่างดี

2. ผลการศึกษารูปแบบและกระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ชุมชนของชุมชน สัมมาชีพในจังหวัดแพร่ พบว่า

1) กระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์

- ผลิตภัณฑ์ผ้าหม้อห้อม มีขั้นตอนการจัดเตรียมวัตถุดิบ คือ ช่างย้อมผ้าจะนำลำต้น และใบของต้นห้อม นำมาผูกเป็นมัดแช่น้ำไว้ในโอ่งน้ำขนาดใหญ่ ประมาณ 2-3 วัน กระทั่งต้น และใบห้อมเน่าจนได้น้ำที่มีสีกรมท่าเข้ม แล้วจึงนำน้ำนี้มาผสมกับปูนขาว นำปูนขาวผสมกับน้ำ ที่แช่ได้แล้วดีให้เกิดฟองเต็มปูนขาวจนกว่าฟองที่ได้จะเป็นสีน้ำเงิน และทิ้งให้น้ำที่ได้ตกตะกอน หรืออาจจะใช้ผ้าขาวบางกรองเอาตะกอนที่ได้เก็บไว้เป็นหัวคราม จึงจะสามารถนำมาย้อมผ้า หรือที่เรียกว่าผ้าหม้อห้อม

- ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน กระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานพื้นฐาน มี 4 ขั้นตอนที่สำคัญ คือ 1) จัดหาไม้ไผ่ที่มีอายุ โดยสังเกตจากลำต้นที่จะต้องมียอดเหลือง ๆ เพื่อความอดทนและแข็งแรงของผลิตภัณฑ์ 2) แปรรูปไม้ไผ่ให้เป็นเส้นขนาดความกว้าง 0.5 ถึง 1 เซนติเมตร ตามแต่ผลิตภัณฑ์ที่ต้องการ หลังจากผ่าเสร็จก็ใช้เครื่องขูด เพื่อให้เส้นไม้ไผ่ บางลง และสามารถดัดแปลงรูปทรงได้ง่าย 3) นำเส้นไม้ไผ่ หรือ เส้นตอก มาขึ้นรูป ผลิตภัณฑ์ ที่ต้องการหรือที่เรียกว่า ตั้งต้น เพื่อที่จะสามารถจักสานตามแบบที่ตั้งไว้ 4) หลังจากที่ยักสาน เสร็จก็จะมีการตัดเย็บเพื่อให้มีความประณีตมากยิ่งขึ้น โดยเครื่องจักสานบางชนิดก็จะนำไปทาสี และตกแต่งเพื่อให้เกิดความสวยงามมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ความยากง่ายก็ขึ้นขนาดและความประณีต ของผลิตภัณฑ์เช่นกัน

- ผลิตรั้วไม้สัก มีขั้นตอน คือ 1) การเตรียมชิ้นส่วนงานไม้เริ่มจากการนำไม้แปรรูปที่ผ่านการอบแห้งและอาบน้ำยาถนอมเนื้อไม้แล้ว นำเข้าสายการผลิตโดยการไสไม้ให้ผิวหน้าเรียบและตัดให้ได้ขนาดตามต้องการด้วยเลื่อยไฟฟ้า และทำการกลึงโดยเครื่องกลึง จากนั้นเซาะขึ้นรูปโดยเครื่องกัดเซาะร่องไม้ (Router) และขัดผิวหน้าด้วยเครื่องขัดกระดาษทราย 2) การประกอบชิ้นส่วนงานไม้ เมื่อได้ชิ้นส่วนไม้แล้วนำมาประกอบตามต้องการจึงนำมาประกอบเป็นรูปทรงต่าง ๆ และ 3) การตกแต่งผิวและย้อมสี เริ่มจากการขัดกระดาษทรายทั้งแบบขัดด้วยมือและขัดโดยใช้เครื่องขัด และทาการโป้วอุดรอยที่เกิดจากการประกอบไม้ได้ขนาด หรือมีตำหนิขนาดใหญ่บนผิวหน้าชิ้นงาน จากนั้นทำการย้อมสี การขัดเคลือบเงา และการตกแต่งผิว

2) กระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์

- ผลิตรั้วผ้าหม้อห้อม การออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าหม้อห้อมนั้น ในอดีตจะเป็นการออกแบบเพื่อประโยชน์ในการสวมใส่เป็นสำคัญ แต่ในปัจจุบันมีการออกแบบที่เน้นถึงความสวยงาม ทันสมัย ควบคู่ไปกับการใช้ประโยชน์ โดยเน้นให้ตรงกับความต้องการของลูกค้า มีการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าหม้อห้อมให้หลากหลาย นอกจากจะนำไปสวมใส่แล้ว ยังมีการนำเอาผลิตภัณฑ์ผ้าหม้อห้อมไปใช้ในการประดับตกแต่ง โดยมีเทคนิคการมัดย้อมให้มีสีสันที่โดดเด่น และมีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น

- ผลิตรั้วเครื่องจักสาน ในอดีตที่ผ่านมา เป็นการออกแบบเพื่อใช้งานเป็นสำคัญ ไม่มีลวดลาย และสีสัน ผลิตรั้วก็จำนวนจำกัด มีเฉพาะเครื่องจักสานในงานเกษตรกับเครื่องจักสานในครัวเรือนเท่านั้น ปัจจุบัน สินค้าผลิตรั้วเครื่องจักสานมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น โดยได้รับการถ่ายทอดจากวิทยากรในชุมชนและวิทยากรจากหน่วยงานภาครัฐในการช่วยพัฒนาการออกแบบให้หลายหลาย เช่น ผลิตรั้วเครื่องจักสานที่นำไปตกแต่งในรีสอร์ทต่าง ๆ โคมไฟจากไม้ไผ่ พานจากไม้ไผ่ ตะกร้า ฯลฯ

- ผลิตรั้วไม้สัก เริ่มจาก 1) ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของผู้บริโภค 2) การเลือกไม้ ผลิตรั้วไม้สักแต่ละประเภทจะมีการใช้ไม้ที่แตกต่างกัน บางประเภทที่เป็นเฟอร์นิเจอร์ขนาดใหญ่ จะใช้ไม้สักที่มีอายุมาก โดยเน้นความแข็งแรง คงทน สำหรับเฟอร์นิเจอร์ขนาดเล็กสามารถใช้ไม้ที่ไม่ต้องมีอายุมากก็ได้ 3) การผลิต เป็นขั้นตอนของการลงมือปฏิบัติ หลังจากที่ได้แบบตรงตามความต้องการของลูกค้า

3) กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์

- ผลิตรั้วผ้าหม้อห้อม ผ้าหม้อห้อมได้รับการพัฒนามาโดยลำดับตั้งการผลิตเพื่อใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มประเภท เสื้อและกางเกง จนพัฒนามาเป็นของใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น หมอน ผ้าคลุมโต๊ะ กระเป๋า และเครื่องใช้เคหะภัณฑ์สำหรับประดับตกแต่งให้มีความทันสมัย

ตรงกับความต้องการของลูกค้า โดยมีช่างออกแบบร่วมสมัยในการนำเอาเทคนิคพิเศษมาประยุกต์ใช้เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีสีสันมากยิ่งขึ้น รวมถึงมีการนำเอาผ้าหม้อห้อมไปประยุกต์ใช้ร่วมกับผลิตภัณฑ์อื่นๆ ให้มีความสวยงาม และมีมูลค่าเพิ่มมากยิ่งขึ้น

- ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานได้รับการพัฒนาจากทั้งภายในชุมชนเองและหน่วยงานราชการที่ได้เข้ามาให้ความรู้ เกี่ยวกับการออกแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และช่องทางในการจัดจำหน่ายให้แก่ชุมชน แม้ว่าในอดีตเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำขึ้นไว้ใช้เองในครัวเรือนแบบเรียบง่าย ๆ ไม่มีลวดลาย สีสันมากนัก ปัจจุบันได้พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย เป็นเครื่องประดับตกแต่งบ้านประเภทต่าง ๆ และมีการเพิ่มลวดลายลงไปเครื่องจักสาน เช่น ลายการ์ตูน ดอกไม้ สัตว์ ฯลฯ ทำให้ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

- ผลิตภัณฑ์ไม้สัก มีการพัฒนาทั้งในด้านทักษะฝีมือ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดแพร่ และเครือข่ายความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมจังหวัดวิทยาลัยชุมชนแพร่ กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน ในการสนับสนุนวิทยากรที่จะช่วยให้ความรู้ โดยเฉพาะการออกแบบผลิตภัณฑ์ไม้สักให้มีความทันสมัย จากแต่เดิมที่เป็นผลิตภัณฑ์ขนาดใหญ่ ใช้สำหรับสร้างบ้านเรือนเท่านั้น แต่ภายหลังจากการได้รับการอบรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับวิทยากรรุ่นใหม่ ทำให้ผลิตภัณฑ์ไม้สักมีหลากหลายมากยิ่งขึ้น และสามารถนำไปใช้ในการประดับตกแต่งได้ทุกสถานที่

4) กระบวนการนำผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาด

- ผลิตภัณฑ์ผ้าหม้อห้อม มีการนำสินค้าไปแสดงในงานนิทรรศการที่รัฐจัดขึ้นทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด และส่งขายให้กับผู้สนใจในต่างจังหวัดที่ได้มีการติดต่อการโดยตรงผ่านหน้าร้านที่เปิดขายในย่านชุมชน หรือได้รับการพัฒนาให้เกิดความทันสมัยด้วยการส่งเสริมให้ขายสินค้าผ่านสื่อออนไลน์ เช่น Facebook, Line เป็นต้น

- ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน มีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขึ้นเรียกว่า “กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่บ้านค่างาม” โดยทางกลุ่มได้มีการจัดส่งสินค้าหรือผลิตภัณฑ์จำหน่ายทั้งในจังหวัดแพร่และต่างจังหวัด รวมถึงการจัดจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ และงานแสดงสินค้าภายในจังหวัดและต่างจังหวัด

- ผลิตภัณฑ์ไม้สัก กระบวนการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ไม้สักสู่ตลาด มี 5 ลักษณะ คือ
1) กลุ่มลูกค้าประจำ 2) กลุ่มที่รับไปจำหน่ายหน้าร้าน 3) กลุ่มที่ผลิตและจัดจำหน่ายเองผ่านช่องทางเพจ Line และ website 4) กลุ่มที่ผลิตแต่ยังไม่แล้วเสร็จ ยังเหลือการเก็บรายละเอียด

เล็กน้อย เช่น ชัด และทาสี 5) กลุ่มที่แปรรูปไม้ขายเท่านั้น แต่ไม่ได้ทำเป็นผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ประเภทต่างๆ โดยขายเป็นไม้แปรรูปตามขนาดต่างๆ

5) กระบวนการเรียนรู้ผลิตภัณฑ์

- ผลิตภัณฑ์หม้อห้อม นอกจากการเรียนรู้ในระบบครอบครัว ยังมีการเรียนรู้ผ่านศูนย์เรียนรู้ผ้าหม้อห้อมของนางประภาพรพรณ ศรีตรัย (ป่าเห้งยม) หัวหน้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนหม้อห้อมทุ่งเจริญย้อมสีธรรมชาติ ที่เป็นศูนย์เรียนรู้ และศูนย์สาธิตวิธีการทำผ้าหม้อห้อม ทั้งยังเปิดเวิร์คช็อปเล็ก ๆ สำหรับนักท่องเที่ยวที่อยากเข้าถึงการทำผ้ามัดย้อมด้วยกรรมวิธีย้อมเย็นไร้สารเคมี รวมถึงการเรียนรู้ผ่านหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนในชุมชนทุ่งโฮ้ง อีกด้วย

- ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน การเรียนรู้ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานของชุมชนค้างาม เริ่มจากปลูกฝังและถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ ในระบบเครือญาติที่รวมกลุ่มกันทำภายในครอบครัว ต่อมาจึงมีการจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยมีผู้นำชุมชน หรือผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานวิสาหกิจชุมชน และเป็นวิทยากรอบรมให้ความรู้ ร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน และวิทยากรจากหน่วยงานภาครัฐมาอบรมให้ความรู้ในด้านการผลิต การออกแบบ และการจัดจำหน่ายสู่ตลาด

- ผลิตภัณฑ์ไม้สักมีกระบวนการเรียนรู้ 2 ลักษณะ คือ 1) การเรียนรู้ในอดีต เป็นการเรียนรู้ผ่านครอบครัวที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับไม้สักเป็นหลัก โดยเฉพาะผู้ชาย ที่จะได้รับ การเรียนรู้ผ่านการช่วยงานครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ เน้นความสำคัญกับการลงมือปฏิบัติมากกว่า การศึกษาในภาคทฤษฎี 2) การเรียนรู้ในปัจจุบัน เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยปราชญ์ท้องถิ่น หรือที่เรียกว่า สล่า และผู้ที่มีความชำนาญ รวมถึงวิทยากรจากกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน มาช่วยสอนในเรื่องการออกแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายและตรงตามความต้องการของลูกค้ายิ่งขึ้น

6) กระบวนการสร้างเครือข่ายผลิตภัณฑ์

- ผลิตภัณฑ์ผ้าหม้อห้อม ปัจจุบันมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุนเครือข่าย SME ใน 18 กลุ่มจังหวัด ภายใต้กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้มีโครงการพัฒนากิจกรรมเครือข่ายผลิตภัณฑ์ผ้าหม้อห้อมและโครงการสนับสนุนเครือข่าย ซึ่งทางสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดแพร่ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมขึ้น เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างศักยภาพกลุ่มอุตสาหกรรมและลดการดำเนินงานซ้ำซ้อน เน้นการต่อยอดและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน มีการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการแบบบูรณาการการพัฒนารูปแบบ การออกแบบ การแก้ไขปัญหาสต็อก การร่วมกันวางแนวทางการผลิตหม้อห้อมให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมต่อไป

- ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน ประกอบไปด้วย 1) เครื่องช่่ายในการผลิต ประกอบไปด้วยชุมชนบ้านแม่จิว ชุมชนบ้านต้าผามอก ชุมชนอำเภอลอง ชุมชนบ้านหนองห้า เป็นเครื่องช่่ายในการจัดท้าวัตถุติบ คือ ไม้ไผ่ ที่นำมาสร้างสรรค้ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานประเภทต่าง ๆ 2) เครื่องช่่ายการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐที่ได้เข้ามาให้ความรู้ โดยเฉพาะทักษะกระบวนการ ลวดลาย การออกแบบ จากกรมพัฒนาฝีมือแรงงานแพร์ พัฒนาชุมชนแพร์ และ 3) เครื่องช่่ายการจัดจำหน่ายใน เป็นเครื่องช่่ายที่มีอยู่ภายในจังหวัดและต่างจังหวัด ในการส่งซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์จักสาน โดยจะเป็นในรูปแบบของการมารับผลิตภัณฑ์ถึงที่อาทิยล่ะครั้ง

- ผลิตภัณฑ์ไม้สัก เป็นการสร้างเครื่องช่่ายทั้งในระดับต้นน้ำ คือ การผลิต ได้แก่ เครื่องช่่ายไม้สักแปรรูป ระดับกลางน้ำ คือ เครื่องช่่ายในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยเป็นเครื่องช่่ายทั้งภายในชุมชนและนอกชุมชน สำหรับเครื่องช่่ายในชุมชนได้แก่ กลุ่มผู้ประกอบการภายในชุมชนที่จะมีการแลกเปลี่ยนทั้งในด้านองค์ความรู้ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ส่วนเครื่องช่่ายภายนอก ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐที่เข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบและพัฒนาการพัฒนา ระดับปลายน้ำ คือ การจัดจำหน่าย ได้แก่ กลุ่มร้านค้าในอำเภอสุงเม่น และกลุ่มลูกค้าที่ติดตามทางช่องทางออนไลน์

3. ผลการศึกษาการนำเสนอองค์ความรู้และกระบวนการสร้างสรรค้ผลิตภัณฑ์ชุมชนของชุมชนสัมมาชีพในจังหวัดแพร์ พบว่า

1) องค์ความรู้และกระบวนการสร้างสรรค้ผลิตภัณฑ์ผ้าหม้อห้อมของชุมชนทุ่งไ้องอำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร์

องค์ความรู้ด้านผลิตภัณฑ์ผ้าหม้อห้อม เป็นองค์ความรู้ที่มีมาพร้อมกับการตั้งถิ่นฐานของชุมชนบ้านทุ่งไ้อง อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร์ ผ้าหม้อห้อมในจังหวัดแพร์ได้รับการสืบทอดกันมานานกว่า 100 ปี มีกระบวนการผลิตและออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าหม้อห้อม ในอดีตมุ่งเน้นผลิตเพื่อใช้นุ่งห่มเท่านั้น เน้นความคงทนต่อการใช้หรือบริโภคในครัวเรือนหรือในชุมชนเป็นหลัก แต่ในปัจจุบันได้มีการออกแบบเพิ่มเติมลวดลาย สีส้น และผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย เช่น ผ้าปูเตียง ปลอกหมอน หมอนข้าง หมอนอิง ผ้าปูโต๊ะ กล่องทิชชู พวงกุญแจ กระเป๋า ย่าม หมวก เครื่องประดับ ฯลฯ อีกทั้งยังมีการนำเอาเทคนิคการมัดย้อมมาเพิ่มลวดลายให้เกิดความสวยงามบนเนื้อผ้าที่มีแต่สีพื้น ๆ ที่เกิดจากห้อม หรือคราม เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าผลิตภัณฑ์ ตรงตามความต้องการของลูกค้า และดึงดูดความสนใจให้ผู้พบเห็นให้เกิดความต้องการซื้อสินค้านั้นมากยิ่งขึ้น

2) องค์ความรู้และกระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ไม้สักของชุมชนดอนมูล อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

องค์ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ไม้สักของชุมชนดอนมูลนั้น เป็นองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการต้องการปัจจัย 4 ในการดำเนินชีวิต แบ่งเป็น 3 ช่วงที่สำคัญ คือ (1) ช่วงนำไม้สักมาสร้างที่อยู่อาศัย เป็นช่วงแรกที่นิยมนำไม้สักมาสร้างบ้านที่อยู่อาศัย (2) ช่วงนำไม้สักมาแปรรูปจำหน่าย เช่น โครกหน้าต่าง บานประตู ฯลฯ (3) ช่วงพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ประเภทต่างๆ ถือเป็นช่วงที่ได้รับการพัฒนาทางด้านผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ปัจจุบันผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ไม้สักในชุมชนดอนมูลนั้น สามารถจัดกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 3 กลุ่ม คือ 1) เฟอร์นิเจอร์ติดตั้งกับที่ ออกแบบเพื่อติดตั้งสำหรับพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นการเฉพาะ 2) เฟอร์นิเจอร์ลอยตัว ออกแบบมาให้สามารถเคลื่อนย้ายได้ 3) เฟอร์นิเจอร์ที่สามารถถอดประกอบได้ เป็นการรวมเอาข้อดีของเฟอร์นิเจอร์ทั้งสองระบบแรกเข้าด้วยกัน

3) องค์ความรู้และกระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานของชุมชนบ้านค่างามอำเภอ สูงเม่น จังหวัดแพร่

องค์ความรู้ด้านการผลิตเครื่องจักสานของชุมชนบ้านค่างามนั้น เป็นองค์ความรู้ที่อยู่ในวิถีชีวิตของชุมชนค่างามตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ โดยในอดีตเป็นการผลิตเพื่อใช้ในงานเกษตรกรรมเป็นสำคัญ โดยยังมีได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย ปัจจุบันได้มีการพัฒนามาโดยลำดับ เน้นการผลิตเพื่อจัดจำหน่ายมากกว่าการใช้งาน โดยมีกระบวนการออกแบบและพัฒนาให้มีความหลากหลาย สวยงาม เน้นการนำไปใช้ประโยชน์ที่หลากหลาย ไม่ได้จำกัดเพียงแค่อุปกรณ์ชุมชนเท่านั้น มีการจัดทำเครื่องจักสานที่ใช้สำหรับประดับตกแต่ง เน้นสีสันลวดลายให้ดึงดูดผู้ที่สนใจมากยิ่งขึ้น โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐในสนับสนุนวิทยากรในการพัฒนาการออกแบบและช่องทางในการจัดจำหน่ายมากยิ่งขึ้น

4) องค์ความรู้และกระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ไม้สักของชุมชนบวกโป่ง อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

องค์ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ไม้สักของชุมชนบ้านบวกโป่ง ตำบลน้ำขำ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ นั้น เป็นองค์ความรู้ที่อยู่ในวิถีชีวิตของชาวบ้านมาตั้งแต่สมัยอดีต เริ่มจากการนำไม้สักมาเป็นวัตถุดิบในการสร้างบ้านเรือนในสมัยอดีต จนพัฒนามาเป็นผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ประเภทต่าง ๆ ถือเป็นองค์ความรู้ที่อยู่ภายในตัวบุคคล คือ อาศัยส่วหรือช่างในสมัยก่อนในการถ่ายทอดผ่านครอบครัว และชุมชน เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ แม้ว่าจะไม่มีการจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และหน่วยงานภายนอกที่เข้ามามีส่วนร่วม แต่ผลิตภัณฑ์ไม้สักของชุมชนบวกโป่งก็ถือว่าได้รับความนิยมและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนได้เป็น

อย่างดี ทั้งผลิตภัณฑ์ไม้สักดั้งเดิมสำหรับการสร้างที่พักอาศัยที่มีขนาดใหญ่ และผลิตภัณฑ์สมัยใหม่ที่มีความหลากหลาย ขนาดเล็ก สำหรับประดับตกแต่ง ทำให้ปัจจุบันชุมชนบวโกโปง ถือเป็นแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ไม้สักที่ได้รับความนิยมจากกลุ่มลูกค้าทั้งในพื้นที่และต่างพื้นที่อีกด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

การจัดการองค์ความรู้ นั้น ถือเป็นกระบวนการหนึ่งของการพัฒนาคนและงานให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในแต่ละส่วนที่กระจายอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสาร มาพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนในองค์กรหรือชุมชนสามารถเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้ชุมชนมีความสามารถในการพัฒนาฝีมือในด้านการผลิต การออกแบบและการจัดจำหน่าย เพื่อเป็นเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้มากยิ่งขึ้นกว่าเดิม สอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจวรรณ ไสหวาน และคณะ (2562, น. 137) ว่าการสร้างและพัฒนางานองค์ความรู้ การสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ชุมชน สำหรับวิสาหกิจชุมชน ด้้องค์ความรู้ 2 องค์ความรู้ คือ องค์ความรู้การสร้างคุณค่าแก่ผลิตภัณฑ์ชุมชน ประกอบด้วย ความต้องการของลูกค้า การสร้างลักษณะสินค้า ข้อได้เปรียบหรือข้อแตกต่าง ประโยชน์ที่ได้รับ ความประทับใจ ความรู้สึกคุณค่า และการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ชุมชนอีกวิธีการหนึ่ง และองค์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ชุมชน สำหรับวิสาหกิจชุมชน มีการจัดเก็บในรูปแบบของเอกสารและหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) โดยผ่านการตรวจสอบองค์ความรู้การสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ชุมชนสำหรับวิสาหกิจชุมชนโดยผู้เชี่ยวชาญ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการองค์ความรู้ที่ถือเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะช่วยยกระดับของสินค้าและผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่ามากยิ่งขึ้น โดยมีบุคลากรในพื้นที่ร่วมกับนักออกแบบสินค้าผลิตภัณฑ์ช่วยกันออกแบบและพัฒนาสินค้าผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายตรงตามความต้องการของลูกค้า สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ รวิธ รัตนไพศาลกิจ และคณะ (2564, น. 120) กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญในกระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น นักออกแบบจะต้องมีความเข้าใจต่อรูปแบบของผลิตภัณฑ์นั้นอย่างถ่องแท้ ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ใช้สอย การปฏิบัติการออกแบบ และที่สำคัญที่สุดคือความเป็นอัตลักษณ์และคุณค่าของท้องถิ่น หมายความว่า นอกเหนือจากความสามารถในการออกแบบบนฐานความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อผู้บริโภคแล้ว นักออกแบบต้องมีทักษะในการเข้าถึงข้อมูลความรู้ที่เป็นทุนทางวัฒนธรรม เพื่อเป็นการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าใหม่และยังเป็นการเชิดชูคุณค่าเดิมไปอย่างพร้อมกัน ในขณะเดียวกันผู้ประกอบการหรือเจ้าของผลิตภัณฑ์ก็จะต้องมีจรรยาบรรณในอาชีพของตนเอง

หรือที่เรียกว่า จะต้องมีความเจริญธรรมในอาชีพของตนเองด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระราชสิทธิเวที และคณะ (2562, น. 112) กล่าวว่าหลักธรรมในพุทธศาสนาที่ช่วยพัฒนา วิสาหกิจชุมชนประกอบไปด้วย หลักธรรมที่เกื้อหนุนสัมมาอาชีวะประกอบด้วย 1) อริยมรรค มีองค์ 8 ทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ และหลักธรรมที่ส่งเสริมสัมมาอาชีวะประกอบด้วยสังคหวัตถุ 4 ฆราวาสธรรม 4 โภควิภาค 4

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดกิจกรรมการจัดแสดงสินค้าของแต่ละชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และช่องทางในการจัดจำหน่ายของแต่ละผลิตภัณฑ์ รวมถึง การให้ความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐในการส่งเสริมให้ ผู้ประกอบการ ประชาชน ในชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย พัฒนาผลิตภัณฑ์ของแต่ละชุมชนตามวิถีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่จะช่วยประชาสัมพันธ์สินค้าผลิตภัณฑ์ไปพร้อมกับวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน

2) หน่วยงานภาครัฐควรมีการสนับสนุนวิทยากรในการให้ความรู้เกี่ยวกับการนำเอา เทคโนโลยีสมัยใหม่มาบูรณาการในการผลิต ออกแบบ พัฒนา และจัดจำหน่าย เพื่อให้ ผู้ประกอบการได้มีช่องทางในการผลิต ออกแบบ และจัดจำหน่ายมากยิ่งขึ้น

3) แต่ละชุมชนควรที่จะตระหนักถึงอัตลักษณ์ของชุมชน และสามารถที่จะบอกเล่า เรื่องราวประวัติศาสตร์ผ่านผลิตภัณฑ์แต่ละประเภท เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการตระหนัก ในคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น และแนวทางการอนุรักษ์สืบทอดต่อไปในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทอื่น ๆ ของแต่ละชุมชนที่ยังคงมีการสืบทอดอยู่ในปัจจุบัน

2) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่ตลาดในยุค ปัจจุบัน

3) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของแต่ละพื้นที่ที่ตอบสนอง ความต้องการลูกค้าในแต่ละช่วงวัย

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.(2561). รายงานประจำปี 2561. กรุงเทพฯ : กรมการ
พัฒนาชุมชน.
- กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมองค์การบริหารส่วนตำบลราชสถิต. (2558). ภูมิปัญญา
ท้องถิ่น.
- กิริติ ยศยิ่งยง. (2550). การจัดการความรู้ในองค์การและกรณีศึกษา. กรุงเทพฯ ฯ : ธรรมมลการ
พิมพ์.
- จักรพันธ์ โสมะเกษตริณ. (2551). การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นศรีสะเกษ เพื่อการแข่งขันอย่าง
ยั่งยืน. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.
- พรธิดา วิเชียรปัญญา. (2557). การจัดการความรู้พื้นฐานและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพฯ ฯ : เอ็กซ์
เปอร์เน็ท.
- ประเวศ วะสี. (2552). แนวทางใหม่ในการพัฒนาประเทศ สร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่ การมี
สัมมาชีพเต็มพื้นที่คือรากฐานของความร่มเย็นเป็นสุข. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานกองทุน.
- สำนักงานจังหวัดแพร่ กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด. (2561).
แผนพัฒนาจังหวัดแพร่ (พ.ศ. 2561-2564).
- พระราชสิทธิเวที และคณะ. (2562). การส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจ
ชุมชนในจังหวัดพิจิตร. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น. 6(1), 101-113.
- เบญจวรรณ ไสหวาน และคณะ. (2562). การจัดการความรู้เพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มแก่
ผลิตภัณฑ์ชุมชนสำหรับวิสาหกิจชุมชน. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราช
ภัฏนครศรีธรรมราช. 3(2), 137-147
- รวีธ รัตน์ไพศาลกิจ. (2564). แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการคิดเชิงออกแบบ
เพื่อการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนคริน
ทรวิโรฒ. 25(1), 119-136.

